

Ilona Hongisto – Wider Screen 2/2005

CANNES-VOITTAJAT SODANKYLÄSSÄ

– Jean-Pierre ja Luc Dardennen haastattelu

Kaksinkertaiset Cannesin elokuvajuhlien pääpalkinnon voittajat, belgialaiset **Jean-Pierre** (s. 1951) ja **Luc** (s. 1954) **Dardenne**, saapuivat Sodankylän elokuvajuhlille esittelemään tuotantoaan ja puhumaan erityisesti toukokuussa 2005 Kultaisen Palmun napanneesta elokuvastaan *The Child* (L'Enfant, 2005). Sodankylä on ensimmäinen paikka, jossa veljekset vierailivat voittonsa jälkeen.

Sodankylän ohjelmistoa täydensi veljesten kolme aikaisempaa pitkää fiktioelokuva: *Lupaus* (La Promesse, 1996), ensimmäinen Cannes-voittaja *Rosetta* (1999) ja *The Son* (Le Fils, 2002). Sodankylästä Dardennen veljesten matka jatkui kohti Moskovan elokuvajuhlia ja sieltä edelleen Müncheniin ja Monacoon. *The Child* -elokuvan Belgian ensi-ilta on vasta 14. syyskuuta, Ranskassa ja Sveitsissä teos nähdään kankailla 19. lokakuuta alkaen. Suomessa levittäjä ei ole vielä löytynyt. Pahimmassa tapauksessa Sodankylän kaksi ennakkonäytöstä jäävät myös ainoiksi.

Tuotanto – perheyhteisö

Kaikki neljä fiktioelokuva on kuvattu veljesten kotikaupunki Seraingissa lähellä Liègeä. Teokset käsittelevät yhteiskunnan laitamalla eläviä henkilöitä, joiden arki kuuluu erilaisissa selviytymiskamppailuissa. Ihmisten tilanteet kuvataan armottomasti, koreilematta. *The Child* on tarina Brunosta, nuoresta pikkurikollisesta, joka nopean voiton toivossa myy juuri syntyneen lapsensa adoptoitavaksi. Veljesten teoksille tyypilliseen tapaan elokuva keskittyy kuvaamaan päähenkilöitään erityisen läheltä: katsoja laitetaan asemaan, jossa hän näkee maailman Brunon näkökulman kautta.

Brunoa näyttelevä **Jérémie Renier** näytteli jo veljesten elokuvassa *Lupaus*. Tuolloin 15-vuotiaasta Igor-poikaa näytellyt Renier näyttelee uusimmassa teoksessa parikymmppistä nuorta miestä. *Lupaus* ja *The Child* -elokuvien välinen jatkumo asettaa teokset mielenkiintoiseen suhteeseen kuvatuun ympäristön kanssa. Kukin teos käsittelee yksittäistä hetkeä tai tapahtumaketjua, mutta niitä yhdistää belgialaisen pikkukaupungin todellisuus. Teosten välille ei ole rakennettu suoraa yhteyttä, mutta saman näyttelijän käyttäminen samassa ympäristössä kuvatuissa teoksissa luo elokuvien välille mielenkiintoisen suhdeverkoston. Ikään kuin fiktioelokuvat muodostaisivat dokumentaarisen

kokonaisuuden, joka kuvaa vuodesta toiseen säilyvää karua elinympäristöä, jossa ihmiset kasvavat aikuisiksi. Tuotannot ovatkin eräänlaisia perheyriytyksiä, sillä Renier ei ole ainoa useampaa roolia näytellyt henkilö. Esimerkiksi **Olivier Gourmet** on näytellyt kaikissa neljässä fiktioelokuvassa, välillä suurissa ja välillä pienissä rooleissa.

Veljekset pitävät erittäin tärkeänä paitsi kotikaupunkiinsa sijoittuvia lähtökohtiaan, mutta myös sitä, kuinka he pystyvät pitämään kuvausvaiheessa kiinni omista ajatuksistaan monen läheisen työtoverin tehdessä jatkuvasti uusia ehdotuksia. Esimerkiksi kuvaustilanteessa toinen seuraa oton etenemistä kameraan yhdistetyltä tv-ruudulta ja toinen työskentelee näyttelijöiden kanssa. Kaksi hieman eri näkökulmasta katsovaa silmäparia antaa paremman kokonaiskuvan tapahtumista.

Jean-Pierre ja Luc Dardenne käsittelevät teoksissaan lyhyttä tapahtumajaksoa, johon lomittuu laajempia yhteyksiä. Keskittymällä vain muutamaan henkilöön ja joihinkin yksityiskohtiin erittäin intensiivisesti he onnistuvat rakentamaan elokuvallisen todellisuuden, joka jatkuu myös teoksen rajojen ulkopuolella. Esimerkiksi *The Childin* juoni kattaa vain muutaman päivän. Elokuvan 12 viikkoa kestäneissä kuvauksissa olikin keskeistä pitää rytmi intensiivisenä, jotta lyhyt aikajakso välittyisi myös katsojalle. Brunon myymää lasta esitti useampi vauva, sillä vastasyntyneet kasvavat niin nopeasti, että kuvausaikaa ja elokuvan tarinan aikaa oli muuten mahdoton sitoa toisiinsa.

Työskentelytapa - dokumentaarista fiktion

– *"Ennen kuin aloimme tehdä fiktioita, teimme dokumenttielokuvia. Se, mitä olemme pyrkineet säilyttämään dokumenttielokuvista, on tietynlainen työskentelytapa. Ajattelemme, että kuvaamamme asiat ovat olemassa jo ennen kuin me saavumme paikalle kameroinemme. Ja ne myös tulevat olemaan siellä lähdettyämme. Me emme määritä niiden olemassaoloa."* (J-P.D.)

Veljesten teosten dokumenttielokuvaan rinnastettava tyyli on yksityiskohtaisesti punnittu ratkaisu. Dardennet ovat pyrkineet säilyttämään direct cinema -tyyppisen asetelman, jossa kamera seuraa tapahtumia määrätyn hetken ajan läheltä. Tavoitteena on säilyttää myös fiktioelokuvissa tuntemus siitä, että todellisuutta on mahdotonta kuvata kokonaisuutena – kaikkea ei voi näyttää. Näin ollen myöskään henkilöhahmojen tekemisiä ei juuri selitetä. Sillä eihän kenenkään tekemisiä voi selittää täydellisen kattavasti. Dardennen veljesten fiktiiviset asetelmat ovat dokumentaarista perua siinä mielessä, että he suhtautuvat kuvaamaansa samoin kuin he suhtautuvat todelliseen maailmaan, jota ei voi hallita täydellisesti:

– *"Emme halua, että kuvaamamme henkilöt ovat läpinäkyviä, vaan pyrimme säilyttämään tietyn himmeiden, tuntemattoman alueen heidän hahmoissaan. Järjestämme niin, että se, mitä kuvaamme, vastustaa meitä."* (J-P.D.)

– *"Fiktioissa vastustus voidaan saada aikaan esimerkiksi niin, että kameraa käytetään tavalla, joka ei näytä kaikkea. Ollaan koko ajan tietoisia siitä, että jotakin jää näkemättä. Rakennamme teostemme lavasteet niin, että vaikuttaa siltä, ettemme voi mennä pidemmälle – ikään kuin todellisuus ei antaisi meidän nähtäväksemme yhtään enempiä. Se on huijausta, elokuvavalhe. Kaikki on rakennettu niin, ettei kameraa yksinkertaisesti voi siirtää toiseen kulmaan."*

Rakennamme itsellemme paikan, jonka vankeja olemme. Emme voi nähdä enempää." (L.D.)

– "Tämän vuoksi usein esimerkiksi kuvatessamme henkilöä, joka astuu sisään huoneeseen, kamera ei koskaan ole huoneen sisällä odottamassa, vaan seuraa aina – tai ainakin lähes aina – henkilön mukana." (J-P.D.)

Mutta missä on toivo?

Dokumentaarinen ilmaisu ja rankat aihevalinnat ovat herättäneet kysymyksiä veljesten poliittisista mielipiteistä. Aina *Lupauksesta The Childiin* veljesten elokuvien kantavana ideana on ollut antaa ääni niille, joilla sitä ei normaalisti ole.

– "Elokuvamme eivät ole poliittisia siinä mielessä, että meitä kiinnostavat ihmiset. Toisin sanoen emme ole kiinnostuneita poliittisista instituutioista, vaan niistä kysymyksistä ja ongelmista, joita ihmiset elämässään kohtaavat. Me olemme kiinnostuneita tutkimaan niitä moraalisia eli ihmisten välisiin suhteisiin liittyviä kysymyksiä, joita ihmiset itselleen asettavat." (L.D.)

– "Tässä mielessä elokuvissamme ei ole poliittista sanomaa. Emme esimerkiksi puhu Euroopan puolesta tai sitä vastaan. Henkilöhahmojemme köyhyys ja huonot oltavat eivät ole hyökkäyksiä Euroopan Unionia kohtaan. Mutta luonnollisesti tulee pitää mielessä, että keskitymme elokuvissamme siihen 15 prosenttiin kansasta, joka on jäänyt yhteiskunnan ulkopuolelle. Ilmiö on osa aikaamme ja pakottaa kysymään, mistä tämä kaikki johtuu." (L.D.)

Pienen teollisuuskaupungin kylmän kalskeat olosuhteet ja henkilöiden lohduttomat kohtalot ovat tuottaneet tulkintoja, joiden mukaan veljesten teokset eivät juuri jätä tilaa muutoksen mahdollisuudelle. Asiaa kysyttäessä veljekset vastaavat ykskantaan, että toivoa on. *"Esimerkiksi Brunon kohdalla on paljonkin toivoa. Hänessä tapahtuu jotain. Hän tunnistaa itsessään jotakin, hän tuntee olevansa lapsen isä. On siis olemassa tulevaisuus. Se on toivoa." (L.D.)*

Toivoa ei tule veljesten teosten kohdalla ymmärtää suhteessa poliittiseen muutokseen ja parempiin institutionaalsiin mahdollisuuksiin. Toivo on siinä, että ihmiset oppivat ymmärtämään toisiaan.

– "Rosetta oppii ymmärtämään, että ehkä hän sittenkin ovi luottaa ainoaan auttajaansa, eikä hän näe tätä enää kilpailijanaan. Rosetta näkee entisen vastustajansa ihmisenä. Lupauksessa Igor oppii tunnistamaan tilanteiden epäoikeudenmukaisuuden, ja uskaltautuu kertomaan totuuden isänsä laittomista toimista. Siinäkin on toivoa." (L.D.)

– "Olemme aina sanoneet, että epätoivosta on tullut konformismia. On helppoa olla epätoivoinen. Epätoivosta voi tehdä vihaisia elokuvia, se on hienoa. Mutta emme halua tehdä elokuvia, joissa ei ole ulospääsyä, jonkinlaista porttia parempaan. En usko, että kukaan edes haluaisi katsoa sellaisia elokuvia." (L.D.) Veljesten sanoma tuntuu olevan, että maailma jatkuu lopputekstien jälkeenkin.

Haastattelu tehty Sodankylän elokuvajuhlilla 17.06.2005.

teksti & kuvat: © Ilona Hongisto

[tulostettava versio: [htm](#) & [pdf](#)]

Julkaistu [Film-O-Holic.comissa](#) 07.07.2005.

 Kaikki oikeudet pidätetään.
Kirjoituksen tekijänoikeudet omistaa kirjoittaja.
Sivun ulkoasun tekijänoikeudet omistaa Film-O-Holic.

